

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Albin Hellberg

Lojalitetsplikten och Draft Common Frame of Reference

Europeiska akademikers inverkan på svensk avtalsrätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Niklas Selberg

Termin: HT 16

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Syfte och frågeställning	6
1.2 Avgränsning	6
1.3 Metod och teori	7
1.4 Material och forskningsläge	8
1.5 Disposition	8
2 LOJALITETSPLIKTEN	10
2.1 Allmänt om lojalitetsplikten	10
2.2 Behov av en lojalitetsplikt	12
2.3 Lojalitetspliktens framtid	14
3 DRAFT COMMON FRAME OF REFERENCE	15
3.1 Allmänt om Draft Common Frame of Reference	15
3.2 Good faith and fair dealings	17
3.3 Hänvisningar till Draft Common Frame of Reference i svensk praxis	18
3.4 Draft Common Frame of Reference framtid inom svensk rätt	20
4 NJA 2009 S 672	21
4.1 Om rättsfallet	21

4.2	Hovrätten	21
4.3	Högsta domstolen	22
4.4	Analys av rättsfallet	23
5	ANALYS OCH SLUTSATS	26
5.1	Lojalitetsplikten	26
5.2	Behov av en lojalitetsplikt	26
5.3	Draft Common Frame of Reference	26
5.4	Good faith and fair dealings	27
5.5	NJA 2009 s 672	27
5.6	Lojalitetspliktens framtid och eventuella påverkan av Draft Common Frame of Reference	28
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	33

Summary

The duty of loyalty is a principle within the Swedish contract law which basically means that a party also has to consider its counterparts interest and make sure that, to some extent, the counterpart does not get damaged financially. The duty of loyalty as a principle takes effect before, during and after the contractual relationship. What a breach of the principle will lead to all depends on what type of contract it is, how long the parties have been in negotiations and other circumstances. Because of the vague nature of the duty of loyalty principle, it is often hard for parties to know whether they fulfill their duties or not.

So far the duty of loyalty has been used in a few cases as an argument for a sanction, but also by parties referred to as its own legal basis. The Swedish Supreme Court has so far been very restrictive in its use of the term duty of loyalty in its grounds for decisions. A case where this became clear is the case NJA 2009 s 672, where the Court of Appeal in its grounds for decision used the duty of loyalty, while the Supreme Court who ruled as the Court of Appeal did, didn't use the term duty of loyalty in its grounds for decision. What this fact means has been discussed in doctrine quite a bit. Both the opinion that this means that lawyers and courts shouldn't use the term duty of loyalty to the opinion that this case doesn't affect the use of duty of loyalty in the Swedish courts has been expressed.

The Draft Common Frame of Reference is a summary of European Contract Law made by European academics. In this summary the term "good faith and fair dealings" are mentioned several times. It is not possible to directly translate the meaning of the term mentioned in the DCFR with the meaning of the Swedish principle of duty of loyalty but the ideas behind them are very similar. The DCFR is not considered as a source of law in Sweden but instead considered "soft law". Despite this fact Swedish courts have referred to and gotten inspiration from the DCFR in some ten cases. In the case NJA

2009 s 672 the Supreme Court came to its decision after having referred to a rule in the DCFR.

How the principle of duty of loyalty will develop in the future is depending on the need for a principle such as this one and also the development of international law. In the Draft Common Frame of Reference the idea of loyalty as a principle behind some of the rules is clear, and when more and more people become familiar with this work, it will probably affect the Swedish principle of duty of loyalty. It's possible that the duty of loyalty as the principle is today will become more recognized and applied. It is also possible that other rules that stem from the idea of loyalty, such as 36§ avtalslagen, the theory of expectations and the principle of culpa in contrahendo will be more applied. Whatever happens will remain to be seen.

Sammanfattning

Lojalitetsplikten är en rättsprincip inom framför allt avtalsrätten som i stort innebär att en part i viss utsträckning även ska tillvarata sin motparts intressen så att denne inte lider skada. Lojalitetsplikten gäller både före, under och efter avtalsförhållandet, men vilka rättsföljder som följer när en part inte uppfyller lojalitetsplikten är oklart och beror på olika faktorer, som till exempel vilken typ av avtal det handlar om, hur långvarigt avtalsförhållandet är och har varit samt övriga omständigheter. Eftersom lojalitetsplikten är så pass vag är det också svårt för parter att veta när lojalitetsplikten anses uppfylld eller inte.

Hittills har lojalitetsplikten använts i ett par fall som argument för en påföljd, men även av parter åberopad som självständig rättsgrund. Högsta domstolen har hittills varit mycket restriktiv i sitt användande av begreppet lojalitetsplikt i sina domskäl. Ett fall där detta blev aktuellt var fallet NJA 2009 s 672, där hovrätten i sina domskäl hänvisade till lojalitetsplikten, medan högsta domstolen, som kom fram till samma domslut som hovrätten, inte ens nämnde lojalitetsplikten i sina domskäl. Vad detta faktum innebär har diskuterats flitigt i doktrin och både åsikten att detta medför att parter och domstolar inte ska använda sig av lojalitetsplikten och åsikten att detta fall inte på något sätt utesluter användandet av lojalitetsplikten har framförts.

I den av europeiska akademiker sammanställda principalsamlingen Draft Common Frame Of Reference, vilket kan sägas utgöra en sammanfattning av europeisk avtalsrätt, nämns begreppet "good faith and fair dealings" på ett flertal ställen. Detta begrepp går förmodligen inte att direktöversätta till den svenska lojalitetsplikten, men bakgrundstanken bakom de två är onekligen densamma. DCFR har inte ställning som rättskälla i svensk rätt, utan intar endast en ställning av "soft law". Trots detta har svenska domstolar hänvisat till arbetet och hämtat inspiration från det i ett tiotal fall.

I fallet NJA 2009 s 672 var det bland annat efter en hänvisning till en regel i DCFR som Högsta domstolen kom fram till sitt domslut.

Hur lojalitetsplikten kommer att utvecklas i framtiden hänger ihop med behovet av en sådan princip och påverkan från internationell rätt. I DCFR finns lojalitetstanken tydligt och då fler och fler blir bekanta med arbetet och väljer att använda sig av det, så leder detta förmodligen till att även lojalitetsplikten inom svensk rätt påverkas. Oavsett om det blir på så sätt att lojalitetsplikten som den ser ut idag blir mer erkänd och tillämpad eller om det blir så att regler som också kommer från lojalitetstanken som till exempel 36§ avtalslagen, förutsättningsläran och principen om culpa in contrahendo kommer att tillämpas i större utsträckning återstår att se.

Förkortningar

DCFR	Draft Common Frame of Reference
EU	Europeiska Unionen
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka om tillämpningen av Draft Common Frame of Reference i svenska domstolar kan komma att påverka lojalitetspliktens ställning i svensk avtalsrätt. Rättsfallet NJA 2009 s 672 kommer att analyseras då jag anser att detta fall väl kan användas för att illustrera tillämpningen av lojalitetsplikten i avtalsförhållanden samt domstolars tillämpning av DCFR.

Syftet kommer att uppfyllas genom att jag resonerar kring följande frågor:

- Vilken ställning har lojalitetsplikten i avtalsförhållanden i svensk rätt?
- Finns det ett behov av en utökad tillämpning av lojalitetsplikten?
- Vilken ställning har Draft Common Frame of Reference i svensk rätt?

Avslutningsvis besvaras följande fråga:

- Kan lojalitetspliktens ställning i svensk avtalsrätt komma att påverkas av DCFR?

1.2 Avgränsning

Lojalitetsplikten, eller lojalitetsbegreppet i sig självt, är ett vagt begrepp som kan passas in många olika sammanhang inom den svenska rätten. Jag har valt att avgränsa mig till lojalitetsplikten inom avtalsrätten på grund av utrymmesskäl och intresse. Ett flertal avhandlingar om lojalitetsplikten inom avtalsrätten har på senare tid publicerats¹ och jag har därför valt att

---

¹ Munukka, Jori, "Lojalitetsplikten som rättsprincip", SvJT 2010 s. 838.

ytterligare avgränsa mig till om, och i så fall hur, lojalitetspliktens ställning i svensk avtalsrätt kan komma att påverkas av Draft Common Frame of Reference.

Draft Common Frame of Reference, som publicerades 2009, kan ses som en, av en grupp internationella akademiker gjord, sammanfattning av europeisk avtalsrätt. Texten saknar ställning som rättskälla i svensk rätt, men har ändå påverkat utgången i vissa svenska rättsfall. DCFR är ett mycket omfattande verk på över 6000 sidor så någon närmare genomgång av dess innehåll kommer naturligt nog inte att göras. Istället kommer jag se på hur domstolar i vissa fall använt sig av texten för att sedan göra analys av på vilket sätt DCFR skulle kunna påverka lojalitetspliktens ställning i svensk avtalsrätt.

Endast ett av det tiotal avgöranden där Högsta domstolen har använt sig av DCFR kommer att närmare redogöras för, nämligen NJA 2009 s 672. Detta fall anser jag väl kan användas för att uppfylla syftet med uppsatsen då fallet i fråga behandlar både DCFR:s ställning inom svensk rätt samt lojalitetsplikt i avtalsförhållanden.

1.3 Metod och teori

Jag har använt mig av en rättsdogmatisk metod för att beskriva och undersöka gällande rätt utifrån nationella källor. Lojalitetsplikten är inte lagfäst utan anses vara en allmän avtalsrättslig princip, därför kommer stort fokus ligga på hur den har behandlats i praxis och i den svenska doktrinen. DCFR har i svensk rätt inte erkänts som rättskälla utan intar snarare en ställning av "soft law". Vad detta innebär och vilken betydelse den ändå har, och kan ha, för svensk rätt kommer att undersökas från ett kritiskt och komparativt perspektiv.

För att besvara den avslutande frågan kommer ett de lege ferenda-perspektiv att användas för att analysera lojalitetspliktens framtid inom svensk rätt.

1.4 Material och forskningsläge

Lojalitetsplikten är inte lagfäst i svensk rätt så för att uppnå syftet med uppsatsen och svara på frågeställningarna har jag mestadels använt mig av doktrin. Jag har även använt mig av och analyserat ett svenskt rättsfall, NJA 2009 s 672, då jag tycker att detta rättsfall väl kan användas för att uppfylla syftet med uppsatsen då rättsfallet behandlar både lojalitetsplikten samt att Högsta domstolen i sitt domslut tagit ledning av DCFR. Jag kommer även att använda mig av till rättsfallet tillhörande doktrin. Draft Common Frame of Reference är resultatet av ett europeiskt samarbete, men då jag mestadels tittat på hur DCFR har påverkat svensk rätt har jag mestadels använt mig av svensk doktrin.

Vad gäller forskningsläget så har lojalitetsplikten utförligt analyserats i ett flertal avhandlingar under senare tid² vilket gjorde det nödvändigt för en tydlig avgränsning vilket nämndes under avgränsningsavsnittet ovan. En framstående forskare inom området är Jori Munukka, vilket är anledning till att jag använt mig av ett flertal artiklar och böcker författade av honom. Hans åsikter och synpunkter har dock vägts upp med ett flertal andras. Draft Common Frame of Reference publicerades år 2009 och har hittills använts i ett tiotal rättsfall och analyserats ur ett svenskt perspektiv i en rad artiklar av vilka jag använt en del.

1.5 Disposition

I kapitel 2 kommer lojalitetsplikten inom svensk rätt att gås igenom. Först en övergripande genomgång av innebörden av den, därefter kommer olika åsikter angående ett behov av lojalitetsplikten diskuteras. Slutligen redogörs för lojalitetspliktens framtid inom svensk rätt.

---

² Munukka, Jori, "Lojalitetsplikten som rättsprincip" s. 838.

I kapitel 3 kommer DCFR först att beskrivas översiktligt. Därefter följer ett avsnitt om begreppet "good faith and fair dealings", ett avsnitt om när DCFR använts i svensk praxis och slutligen diskuteras DCFR:s framtid.

I kapitel 4 kommer rättsfallet NJA 2009 s 672 att översiktligt redovisas, därefter kommer rättsfallet att analyseras med utgångspunkt i två artiklar av Christina Ramberg och Jori Munukka.

I kapitel 5 sammanfattas uppsatsen och avslutas med en analys där frågeställningen kommer att besvaras.

2 Lojalitetsplikten

2.1 Allmänt om lojalitetsplikten

Den svenska och den västerländska avtalsrätten bygger till stor del på avtalsfrihet. Denna avtalsfrihet kan grovt delas in i tre underliggande principer: Kontraheringsfrihetens princip, dispositionsfrihetens princip samt avtalsbundenhet. Kontraheringsfrihetsprincipen innebär att man har rätt att ingå avtal med vem man vill men också att man har rätt att avstå från att ingå avtal. Dispositionsfrihetsprincipen innebär att man har rätt att förhandla fram de villkor man själv vill, i de fall någon tvingande lagstiftning inte står i vägen, samt att avstå från de villkor man inte vill. Den tredje principen är avtalsbundenheten, vilken ofta bara brukar uttryckas med det latinska *pacta sunt servanda*, alltså att avtal skall hållas. Denna sistnämnda princip kan också tolkas på så sätt att det som inte är avtalat eller reglerat mellan parterna inte heller kan bli bindande för någon av dem.³

Lojalitetsplikten är en princip inom avtalsrätten som i stort går ut på att man som part ska, i viss utsträckning, iaktta sin motparts intresse så att denne inte lider skada. Det finns ingen generell lojalitetsplikt som är lagstadgad någonstans utan den är istället ett slags moraliskt rättesnöre som parter skall ta hänsyn till i avtalsförhållanden. Lojalitetsplikten gäller både före, under och efter avtalsförhållandet.⁴ En allmän avtalsrättslig princip som anses komma från den generella lojalitetsplikten är att en part har en skyldighet att vidta rimliga åtgärder för att begränsa sin skada som parten lidit på grund av att motparten har brutit mot sina avtalsförpliktelser och i förlängningen kan sägas ha handlat illojalt.⁵

---

³ Munukka, Jori, Kontraktuell lojalitetsplikt, Jure förlag AB 2007 s.71.

⁴ Nicander, Hans, "Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden", Juridisk tidskrift 7:1-2 1995-1996.s. 32.

⁵ Nicander, "Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden" s.33.

Lojalitetsplikten kan sägas verka inskränkande på avtalsfriheten, och de tre grundprinciper som avtalsfriheten kan delas in i, som den svenska avtalsrätten vilar på. Kontraheringsfriheten inskränks i vissa fall med en kontraheringsplikt, denna plikt att i vissa fall ingå avtal kan hävdas komma från att det vore illojalt att endast ingå avtal med vissa parter men inte med andra. Munukka kallar kontraheringsplikten ett slags prekontraktuellt diskrimineringsförbud. Dispositionsfriheten kan sägas inskränkas varje gång det tillkommer förpliktelser som parterna inte avtalat eller kommit överens om. I dessa fall kan det handla om att det vore orimligt och illojalt av ena parten att handla eller inte handla på ett visst sätt trots att det inte finns reglerat i parterna gemensamma avtal. Avtalsbundenheten skulle kunna uppfattas som direkt härrörande från lojalitetskravet. Det är lojalt mot sin motpart att fullgöra sin del av avtalet. Denna uppfattning att avtalsbundenhet innefattas i lojalitetskravet har dock övergivits i de moderna västerländska rättssystemen.⁶ Avtalsbundenheten inskränks i många andra avseenden till exempel i fall då en fullgörelse vore omöjlig eller orimlig eller då ogiltighets- och jämningsregler på grund av ohederligt beteende eller oskälighet ändrar rättsförhållandet. Alla dessa begränsningar faller in under lojalitetskravet.⁷

Lojalitetsplikten kan alltså både vara ett undantag och en grundprincip samtidigt. Har man som i avsnittet ovan avtalsfrihetsprinciperna som utgångspunkt kan lojalitetsplikten verka som ett undantag, men kan i sig självt även ses som en egen grundprincip.⁸ Att försöka definiera lojalitetsplikten närmare är dock mycket svårt. Det närmsta man kommer en allmän definition är den som nämnts ovan att det är en plikt att så långt det går tillvarata sin motparts intressen så att denne inte lider skada. Munukka hävdar att det finns en vilja att få till en tydligare definition, så att lojalitetsplikten kan utgöra en specifik norm, men hittills tror han det kan bli

---

⁶ Munukka, Jori, Kontraktuell lojalitetsplikt, Jure förlag AB 2007 s.73.

⁷ Munukka, Kontraktuell Lojalitetsplikt s. 72.

⁸ Munukka, Jori: ”Lojalitetsprincipen – ett institut med framtid i avtalsrätten?”.

Från: Det 39:e nordiske juristmøte i Stockholm 2011 s. 91.

svårt och tycker att man istället ska se till hur lojalitetsplikten har använts i olika avtalssituationer. Övergripande innebär lojalitetsplikten att det till parternas huvudförpliktelser läggs till biförpliktelser, eller att det till en viss typ av huvudförpliktelser rent av följer biförpliktelser på grund av lojalitetsplikten. I vissa delar av den lagreglerade avtalsrätten kan man se spår av lojalitetsplikten och även om lagstiftaren inte hade plikten i åtanke utan snarare ville få till en rättvis och balanserad avtalsrätt, så är det inte omöjligt att läsa in lojalitetsplikten i dessa. Ett exempel på när lojalitetsplikten tydligt har lagfästs är på mellanmansrättens område. I reglerna om kommissionsförhållanden stadgas i 4§ Kommissionslagen (2009:865) att "En kommissionär ska när uppdraget fullgörs ta till vara kommittentens intresse". Även enligt 5 § lagen (1991:351) om handelsagentur "skall agenten vid uppdragets fullgörande tillvarata huvudmannens intressen samt handla lojalt och redligt".⁹

Om man ska svara på frågan om vad lojalitetsplikten har för inverkan i en enskild situation och hur stor den inverkan är, så måste man först mycket tydligt specificera situationen, annars kommer svaret bli allt för innehållslöst och vagt för att det skall gå att ta någon hänsyn till det. Munukka jämför den allmänt ställda frågan: "Vad kräver lojalitetsplikten specifikt av en enskild?", med frågan: "Vad innebär avtalsbundenhetens princip specifikt för en enskild?" Han menar att det går att ge exempel på olika situationer när de olika principerna innebärens viss sak, men att det inte går att ge något allmänt svar.¹⁰

2.2 Behov av en lojalitetsplikt

Munukka tycker inte att det är något konstigt att prata om lojalitetsplikten som en allmän princip, även om den är vagare än många säkert önskat.¹¹ Bert Lehrberg är av en annan uppfattning. Han menar bestämt att det inte

---

⁹ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 92.

¹⁰ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 93.

¹¹ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s.91.

finns någon allmän lojalitetsplikt, utan att huvudregeln snarare är att man får vara illojal i avtalsförhållanden. Detta förklarar han dock vidare med att det inte handlar om att man som huvudregel medvetet får eller bör skada sin motpart utan istället handlar det om att man som part har rätt att sätta sitt eget intresse framför sin motparts. Han menar att det är avtalets villkor och tvingande och utfyllande regler som istället ska bestämma i vilken grad en part ska vara lojal, och inte en vag övergripande princip.¹²

Lehbergs åsikt är den att inte finns något behov av en lojalitetsplikt som egen rättsprincip. Han erkänner att en del regler i sin tillkomst säkerligen har haft lojalitetshänsyn som bakgrund men att en lojalitetsplikt i sig självt skulle vara alltför allmänt hållen och inte tillräckligt vägledande för att göra någon nytta i de flesta avtalsförhållandena. I två exempel av avtalstyper, tjänsteavtal och samarbetsavtal, tycker han att det ligger nära avtalstypernas natur att använda sig av en lojalitetsplikt, men då istället använda den som rekvisit i rättsregler i de aktuella avtalstyperna.¹³

Munukka menar tvärt emot vad Lehberg säger att det är meningsfullt att se lojalitetsplikten som en övergripande princip som gäller olika i olika situationer. Om lojalitetsbegreppet förminskas till att endast gälla i ett fåtal specifika situationer, och på så sätt göra lojalitetspliktens användning till ett antingen eller så kan det bli svårt för en part att i vissa situationer förutse hur ett visst handlande kommer bedömas. Detta trots lojalitetspliktens vaga innebörd. Enligt Munukka är det bättre att erkänna den som en princip som finns vid sidan av avtalsfrihetsprinciperna, vilka också spelar olika stor roll beroende på vilken situation de används i, än att inte göra det alls.¹⁴ Han är också orolig för att om man vänder man sig bort från användandet av en övergripande lojalitetsplikt så finns det risk att förståelsen för lagstiftningen minskar. Man vet att en part i ett visst avtalsförhållande har en viss plikt,

---

¹² <http://bertlehrberg.se/artiklar/kontraktuell-lojalitetsplikt/>

¹³ <http://bertlehrberg.se/artiklar/kontraktuell-lojalitetsplikt/>

¹⁴ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 103.

eftersom att det framkommer i lag eller praxis, men man får svårare att göra analogier till samma lag och praxis då det handlar om ett annat avtalsförhållande, eftersom lojalitetsplikten som grundtanke inte längre binder de samman.¹⁵

2.3 Lojalitetspliktens framtid

Lojalitetsplikten som princip verkar inte för närvarande vara hotad att försvinna, trots domstolars motvilja att hänvisa till den. En möjlig effekt av domstolars restriktiva användande är enligt Munukka att principen kommer att bli mer och mer abstrakt om den inte tydligare nämns i praxis. Samtidigt måste det finnas ett behov av att ha den kvar som rättsprincip, annars är det ingen mening med att hålla fast vid principen för principens egen skull. Munukka nämner ett antal andra normer som redan nu gör ungefär samma sak som lojalitetsplikten, bland annat 36§ avtalslagen och utfyllning av avtal. De bedömningar som görs när de båda används kan sägas bero på lojalitetsplikten, men vid både utfyllning av avtal och tillämpning av 36§ avtalslagen finns det nödvändigtvis inget behov av att just åberopa lojalitetsplikten. Det går att tillämpa de ändå, t.ex. genom åberopande av skälighet eller genom analogier till lagbestämmelser eller praxis.¹⁶ Lehrberg, som tidigare nämnts, som är skeptisk till en generell kontraktuell lojalitetsplikt ser ändå fördelar med ett ökat användande av lojalitetsplikten. Han menar att större medvetenhet om lojalitetsplikten och dess bakomliggande idéer kan leda till att t.ex. förutsättningsläran, 36§ avtalslagen och principen om culpa in contrahendo kommer att tillämpas mindre restriktivt.¹⁷

---

¹⁵ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 104.

¹⁶ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 104.

¹⁷ <http://bertlehrberg.se/artiklar/kontraktuell-lojalitetsplikt/>

3 Draft Common Frame of Reference

3.1 Allmänt om Draft Common Frame of Reference

Arbetet med DCFR påbörjades som ett enbart akademiskt projekt med syfte att sammanfatta den europeiska avtalsrätten. Senare kom det delvis att bli ett EU-projekt när kommissionen gav författarna i uppdrag att undersöka om det fanns något behov av ett tydligt ingripande från EU:s sida på det avtalsrättsliga området. Kommissionen meddelade senare att det var viktigt att, som första steg på den vägen, göra en referensram som sammanställde gemensamma principer och gemensam terminologi för europeisk avtalsrätt. År 2009 publicerades resultatet av denna sammanställning och kallades för Draft Common Frame of Reference. DCFR hade till stor del påverkats av bestämmelserna i Principles of European Contract Law (PECL), men skiljde sig åt på det sättet att en del viktiga förändringar fanns med samt viss annan terminologi, som till större del stämde överens med den existerande gemensamma europeiska avtalsrätten. DCFR är ett mycket omfattande arbete på över 6000 sidor som innehåller allt från allmänna regler för avtal till mer specifika avtalstyper och olika typer av påföljder vid avtalsbrott.¹⁸

Bestämmelserna som finns i DCFR följs av kommentarer av författarna som beskriver hur de har tänkt att reglerna ska fungera och jämförelser med gällande lagstiftning i många europeiska länder. Johnny Herre menar att detta är en viktig funktion med DCFR. Han säger att oavsett hur texten kommer att användas i framtiden så kan den åtminstone användas som "ett

---

¹⁸ Herre "DCFR och svensk rätt" s. 933f.

jämförelseunderlag och ibland även som beskrivning av vad som får anses gälla även i Sverige, trots att avtalsbestämmelser på området saknas"¹⁹.

Joel Samuelsson tycker i en artikel i Svensk Juristtidning att DCFR är en märklig text. Den är oerhört omfattande samtidigt som den är oerhört innehållslös. Samuelsson beskriver det såhär: "Texten beskriver en juridik som inte gäller, och som såtillvida, det vill säga i juridiskt hänseende, inte finns. Den är, vidare, avfattad på ett språk som inte används - annat än bland de akademiker som ägnar sig åt "European Private Law" - och som därför i stor utsträckning saknar substans"²⁰. Han förklarar vidare att engelska givetvis är ett språk som används, men han menar att terminologin som används i DCFR inte är lättare att förstå för den som har engelska som modersmål än för den som inte har det. Detta, enligt honom, på grund av att DCFR, trots det engelska språket som det är författat på, mer innehåller tysk rättskultur än vad den gör engelsk. Detta faktum har dock förnekats av en av DCFR-projektets huvudförfattare, Christian Von Bar.²¹

Samuelsson tycker att för en svensk jurist verkar DCFR i många hänseenden innehålla naturliga och rimliga regler men det till trots så bör texten som helhet framstå som främmande. Detta på grund av den mängd text som hela arbetet består av och den grad av så många reglerade områden, på vilka vi i Sverige själva är vana vid att istället förlita oss på allmänna principer, eventuell praxis och analogier.²² Samuelsson säger att särskilt på den allmänna avtalsrätten är skillnaden mellan DCFR och de svenska källorna stora. Där vår avtalsrätt främst har utvecklats genom praxis och därför fortfarande i lagtext är relativt oreglerad, har DCFR reglerat de flesta områdena vilket till exempel utmynnat i ett avsnitt om regler för avtalstolkning.²³

---

¹⁹ Herre "DCFR och svensk rätt" s. 936.

²⁰ Samuelsson, Joel, "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet", SvTJ 2012 s. 964.

²¹ Samuelsson "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet" s. 965.

²² Samuelsson "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet" s. 967.

²³ Samuelsson "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet" s. 968.

En annan svårighet med DCFR för en svensk jurist är att den innehåller begrepp och rättsliga konstruktioner som inte tydligt har någon motsvarighet i svensk rätt. Ett exempel på detta är begreppet "good faith and fair dealings".²⁴ Detta begrepp nämns på ett flertal ställen i de olika modellreglerna i DCFR²⁵ och är även ett begrepp av betydelse för denna uppsats då paralleller kan dras mellan begreppet och uppsatsens huvudämne, nämligen lojalitetsplikten.

3.2 Good faith and fair dealings

Vid en enbart språklig översättning av begreppet "good faith and fair dealings" ges resultatet: God tro och rättvist handlande/agerande (gentemot annan). Redan här går det att utläsa en lojalitetstanke ur begreppet. I engelsk rätt säger Munukka att begreppet "good faith" är ett vitt begrepp som verkar innefatta mer än det svenska lojalitetsbegreppet gör, och han menar att det närmast kan översättas med det som i svensk rätt kallas för hederlighet och rättvisa.²⁶ Christina Ramberg säger att begreppet "fair dealings" i engelsk rätt närmast motsvaras av svenskans "skälighet".²⁷ I amerikansk rätt säger Munukka att "good faith and fair dealings" i princip utgör en motsvarighet till kontraktuell lojalitetsplikt, dock så finns det inte prekontraktuella skyldigheter i amerikansk rätt så en stor del av det svenska begreppets innebörd faller naturligt bort.²⁸ Hur begreppet än bör översättas ges i Bok I artikel 1:103 DCFR en förklaring till vad begreppet "good faith and fair dealings" ska innebära, vilken tyder på att det ligger mycket nära den svenska lojalitetsplikten.

---

²⁴ Samuelsson "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet" s. 967.

²⁵ Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition s. 599.

²⁶ Munukka, Kontraktuell Lojalitetsplikt s. 33.

²⁷ Ramberg, Christina, Lojalitet i engelsk och svensk avtalsrätt, Tidsskrift for Rettsvitenskap, vol. 126, 4–5/2013, s. 527.

²⁸ Munukka, Kontraktuell Lojalitetsplikt s. 42.

"I. – 1:103: Good faith and fair dealing (1) The expression “good faith and fair dealing” refers to a standard of conduct characterized by honesty, openness and consideration for the interests of the other party to the transaction or relationship in question. (2) It is, in particular, contrary to good faith and fair dealing for a party to act inconsistently with that party’s prior statements or conduct when the other party has reasonably relied on them to that other party’s detriment.”²⁹.

Lojalitetsplikten och begreppet "good faith and fair dealings" hör med största sannolikhet ihop, Munukka menar dock att det inte går att dra det så långt som direkt jämföra begreppet i DCFR med den lojalitetsplikt som gäller i svensk rätt. Bland annat på grund av att påföljden av att inte följa begreppet i DCFR närmast kan jämföras med ett slags rättsmissbrukshinder, men han säger att grundtanken bakom lojalitetsplikten är mycket lik grundtanken för det engelska begreppet om "good faith and fair dealings". Munukka tillägger att definitionen av det engelska begreppet snarare är för snäv. Han menar till exempel att det inte går att få in mellanmäns eller arbetstagares lojalitetsplikt under begreppet.³⁰

3.3 Hänvisningar till Draft Common Frame of Reference i svensk praxis

Draft Common Frame of Reference har inte ställningen av en rättskälla i svensk rätt. Den betraktas snarare som "soft law" alltså något som går att hämta inspiration och argument från.³¹ Förutom i fallet NJA 2009 s 672, vilket redogörs för utförligare i ett eget avsnitt nedan, så har Högsta

---

²⁹ Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition" s. 178.

³⁰ Munukka "Lojalitetsprincipen - ett institut med framtid i avtalsrätten" s. 105.

³¹ Flodgren, Boel, "Civilrätten i ett framtidsperspektiv", SvJT 2016 s. 34.

domstolen refererat till, eller hämtat inspiration från, DCFR i ett tiotal andra fall.³² Här nedan nämns ett fåtal av dem:

I NJA 2010 s 629 handlade det om huruvida en nyckelkvittenslista med tillhörande bestämmelse om vite utgjorde en begränsning mot längre gående skadeståndsanspråk. Först presenterade Högsta domstolen en princip, om när part i vissa fall har rätt att regressa mot annan, som allmän. Därefter uttalades, till synes för att stärka sitt resonemang, följande: "lösningen överensstämmer med den som valts i DCFR artikel IV.G. -2:112"³³.

I samma fall användes även DCFR som källa för uttalandet: "I Europa i övrigt är bilden splittrad med avseende på om ersättning ska utgå vid sidan av ett avtalat vite eller om vitet ska anses utgöra exklusiv påföljd när avtalet inte hävs (se Christian von Bar & Eric Clive, ed., Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Full Edition, 2009, Volume I, s. 964 f. Beträffande artikel III. -3:712)"³⁴.

I NJA 2011 s. 600 handlade det om huruvida ett standardavtal skulle anses införlivat eller inte. Efter att ha redogjort för när och under vilka omständigheter ett standardavtal mellan konsument och näringsidkare får anses införlivat nämner Högsta domstolen, återigen till synes för att stärka sitt resonemang, följande: "Motsvarande ordning föreslås i Art. II. -9:103 (1) Draft Common Frame of Reference, DCFR"³⁵.

I NJA 2013 s. 659 handlade det om huruvida en person haft fullmakt att för ett bolags räkning ingå avtal med ett annat. Högsta domstolen gjorde en hänvisning till DCFR för att visa på att principen om tillitsfullmakter "är en princip som gäller även i andra rättssystem och som avspeglas i olika

---

³² T.ex. en sökning på DCFR inom avgöranden på <http://www.Infotorgjuridik.se> ger träff på 14 avgöranden.

³³ Punkt 17 i Högsta domstolens domskäl, NJA 2010 s 629.

³⁴ Punkt 11 i Högsta domstolens domskäl, NJA 2010 s 629.

³⁵ Punkt 8 i Högsta domstolens domskäl, NJA 2011 s 600.

internationella rättssammanställningar (jfr t.ex. Art. - II. -6:103 (3) Draft Common Frame of Reference)³⁶.

3.4 Draft Common Frame of Reference framtid inom svensk rätt

Johnny Herre förutspådde redan 2009 att DCFR kommer att leva kvar och bidra med inspiration och argument i framtiden.³⁷ Boel Flodgren anser att betydelsen av DCFR i framtiden kommer att bero på hur erkänd texten blir inom svensk rättstillämpning.³⁸ Redan nu menar hon att även om arbetet med att få till gemensam lagstiftning inom tex avtalsrätten på EU-nivå går långsamt så finns det ingenting som tyder på att DCFR går mot att förlora sin roll, för svenska jurister, som inspirationskälla till allmänna principer.³⁹ Tvärtom verkar det gå mot att fler inom svensk rätt vill använda sig av DCFR i takt med att fler lär känna arbetet och dess innehåll.⁴⁰

---

³⁶ Punkt 12 i Högsta domstolens domskäl, NJA 2013 s 659.

³⁷ Herre "DCFR och svensk rätt" s. 936.

³⁸ Flodgren "Civilrätten i ett framtidsperspektiv" s. 34.

³⁹ Flodgren "Civilrätten i ett framtidsperspektiv" s. 46.

⁴⁰ Flodgren "Civilrätten i ett framtidsperspektiv" s. 51.

4 NJA 2009 s 672

4.1 Om rättsfallet

Ett rättsfall som väl belyser den frågeställning som ställts upp i denna uppsats är NJA 2009 s 672, då rättsfallet innefattar både ett användande av lojalitetsplikten som grund för talan samt en analogi till DCFR i Högsta domstolens domskäl. NJA 2009 s 672 handlar om ett samarbetsavtal, mellan bageriet Malmbergsbagaren och leverantören Allbröd, som efter ca 7 år sades upp av Malmbergsbagaren att sluta gälla praktiskt taget omedelbart efter uppsägningen. Frågan i målet är om Malmbergsbagaren varit skyldig att iaktta uppsägningstid och, i så fall, hur lång denna skulle varit.

Samarbetsavtalet anses av instanserna i fallet att jämföras med ett återförsäljaravtal, för vilket det i svensk lagstiftning inte finns reglerat vad som skall gälla i fråga om uppsägningstid. Allbröd menar att de visst hade rätt till en skälig uppsägningstid i första hand på grund av ett muntligt avtal om fem månaders uppsägningstid och i andra hand på grund av en allmän kontraktsrättslig princip om lojalitetsplikt. Allbröd hävdar i sina grunder för sin talan i fallet att den lojalitetsplikt som de hänvisar till "innebär att en part skall ge sin medkontrahent ett skäligt rådrum, en skälig uppsägningstid. Det kan inte krävas att parten skall samarbeta i evig tid, men en part får inte förorsaka den andra parten skada."⁴¹ Det görs också hänvisningar till att samarbetsavtalets natur skulle göra det möjligt att göra analogier till annan lagstiftning, men det kommer endast att översiktligt belysas här.

4.2 Hovrätten

Hovrätten redogör i sin dom för hur Jan och Christina Ramberg i sin bok Allmän avtalsrätt, 2006, ser på lojalitetsplikten: "Grundidén är att man i

---

⁴¹ NJA 2009 s 672, s. 677.

första hand skall tänka på sig skäl, men om det inte kostar för mycket måste man vara aktiv till förmån för motparten"⁴². Hovrätten säger därefter att man kan se iakttagandet av uppsägningstid som "ett sätt att visa hänsyn till motpartens intresse och kan därför, beroende på omständigheterna, uppfattas som lojalitetsförpliktelse."⁴³. Hovrätten säger sedan att det är tydligt att båda parterna efter uppsägningen var i behov av en uppsägningstid med hänsyn till hur långvarigt avtalet ändå varit, och att Malmbergsbagaren genom att iaktta uppsägningstid kunnat hindra eller minska skadan för Allbröd. Hovrätten tycker att Malmbergsbagaren borde kunna ha gjort så utan att själv ha lidit någon egentlig förlust, medan Allbröd hade gynnats avsevärt. Hovrätten finner därefter att, med hänsyn till ovannämnda resonemang om lojalitetsplikten och vissa analogier till likartad lagstiftning med reglering om uppsägningstid, den av parterna som ville frånträda avtalet hade en skälig uppsägningstid att iaktta. Denna skäliga uppsägningstid bedömdes sedan till att vara 3 månader.

4.3 Högsta domstolen

Högsta domstolen konstaterar att samarbetsavtalet har formen av ett återförsäljaravtal för vilket svensk rätt saknar lagstiftning. Den utfyllande rätten får därför bestå av liknande lagstiftning och praxis. Högsta domstolen nämner även att hänsyn bör tas till att återförsäljaravtal ofta är internationella. Det aktuella avtalet var dock inte internationellt, vilket gör det möjligt att tänka att detta tillägg gjordes för att sedan kunna göra en jämförelse med modellreglerna i Draft Common Frame of Reference, som precis hade publicerats. Den jämförda rekommendationen i DCFR (IV 2:302) stadgar att i fråga om återförsäljaravtal så får den ena parten säga upp avtalet med skälig uppsägningstid. Den skäliga uppsägningstiden grundar sig på bland annat den tid kontraktsförhållandet varat, gjorda rimliga investeringar, den tid det tar att finna ett rimligt alternativ och handelsbruk.

---

⁴² NJA 2009 s 672, s. 689.

⁴³ NJA 2009 s 672, s. 689.

Detta i samband med analogier till liknande svensk lagstiftning samt att Malmbergsbagaren anses ha haft nytta av den marknadsbearbetning som Allbröd gjort gör att Högsta domstolen anser att den skäligen uppsägningstiden som bort tagits hänsyn till är, precis som Hovrätten kom fram till, tre månader.

4.4 Analys av rättsfallet

Detta rättsfall har analyserats flitigt i doktrin då det dels var första gången som Högsta domstolen tog DCFR till hjälp och la det som grund för sin dom⁴⁴, samt även den ovanliga användningen av lojalitetsplikten som grund för talan samt i Hovrättens domskäl. Christina Ramberg har analyserat fallet i en artikel i Svensk Juristtidning⁴⁵, där hon menar att det faktum att Högsta domstolen inte nämner lojalitetsplikten i domskälen visar på att Högsta domstolen tydligt tar ställning till frågan om huruvida man bör åberopa lojalitetsplikten som självständig rättsgrund eller inte. Ramberg menar att eftersom lojalitetsplikten och lojalitetsresonemanget fått så mycket plats i hovrättens dom, men inte omnämns överhuvudtaget i Högsta domstolens dom, så kan man dra slutsatsen att domen i princip är en tydlig signal från Högsta domstolen att man inte enbart bör hänvisa till en lojalitetsplikt utan endast använda den som argumentation. I Högsta domstolens dom tycker hon att lojalitetsargumentationen vävs in i bedömningen av vad som utgör skäligen uppsägningstid, snarare än att lojalitetsplikten skulle fylla någon självständig funktion.⁴⁶

Ramberg säger även att eftersom Högsta domstolen ägnade en stor del av domen åt att jämföra med modellreglerna i DCFR, så får man bilden av att Högsta domstolen tagit stort intryck av vad som står där och hon menar att detta är en signal till jurister i Sverige att om man inte hittar något i svensk

---

⁴⁴<http://www.lwadvokat.se/page/7/art/55/akt/1/lang/se/html/vad-%C3%A4r-sk%C3%A4lig-upps%C3%A4gningstid-.html>

⁴⁵ Ramberg, Christina, Uppsägningstid vid långvariga samarbetsavtal, SvJT 2010 s. 94 ff.

⁴⁶ Ramberg, "Uppsägningstid vid långvariga samarbetsavtal" s. 97

rätt som kan vägleda en så bör man studera vad som står i DCFR samt i annan liknande internationell lagstiftning⁴⁷. Domen i sin helhet menar hon är ett exempel på en från Högsta domstolen "tydlig manual till ombud och domare om relevanta inspirationskällor när det saknas uttrycklig lag i civilrättsliga ämnen"⁴⁸.

Munukka har i en egen artikel i Svensk Juristtidning⁴⁹ givit en kommentar till Rambergs artikel, där Munukka menar att det är en överdrift av Ramberg när hon utläser så mycket avståndstagande från lojalitetsplikten ur rättsfallet. Han säger att en tumregel är att vara försiktig när man läser rättsfall motsatsvis, och i detta fall menar han att det inte finns skäl att frågå det. När Högsta domstolen är försiktig i sin användning av lojalitetsbegreppet handlar det snarare om att Högsta domstolen, enligt Munukka, är rädda för att just själva benämningen av lojalitetsplikten kan skapa problem vid senare tillfällen, då det skulle kunna tolkas som att Högsta domstolen definierat lojalitetsplikten på ett allmänt sätt när de endast har utgått från de omständigheter som varit aktuella i fallet. Munukka menar dock att just i detta fall borde det varit ofarligt för Högsta domstolen att iallafall nämna ordet lojalitet då det i detta sammanhanget stämmer väl överens med den allmänna definitionen av lojalitetsplikten: om att ta vara på sin motparts intressen så långt det är möjligt. Omständigheterna i fallet var just sådana att ena parten, Malmbergsbagaren, borde tagit tillvara på sin motparts, Allbröd, intresse och gått med på uppsägningstid då det enligt domstolen inte skulle inneburet någon större uppoffring för Malmbergsbagaren men däremot väl tjänat Allbröd. Enligt Munukka har tystnaden från Högsta domstolen om lojalitetsplikten, i den juridiska litteraturen inte hittills tolkats som lojalitetsplikten inte finns. Inte heller har det tolkats som att man behövt underbygga lojalitetsplikten med argument om gemensam partsvilja, faktisk tillit eller direkt lagstöd. Därför menar han att det är felaktigt av Ramberg att

---

⁴⁷ T.ex. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts och Principles of European Contract Law

⁴⁸ Ramberg, Uppsägningstid vid långvariga samarbetsavtal, s. 98.

⁴⁹ Munukka, J. "Lojalitetsplikten som rättsprincip", SvJT2010 s. 837 ff.

på grund av det faktum att Högsta domstolen inte nämner lojalitet i sina domskäl så fyller lojalitetsplikten heller inte någon självständig funktion.⁵⁰

---

⁵⁰ Munukka ”Lojalitetsplikten som rättsprincip” s. 846

5 Analys och slutsats

5.1 Lojalitetsplikten

Lojalitetsplikten är en vag princip inom den svenska avtalsrätten. Lehrberg menar att den inte har formen av en allmän princip, men den mesta doktrinen genomgången i denna uppsats talar för det. Oavsett vad den kallas så innebär principen i stort att man som part i avtalsförhållande har en plikt att också tillvarata sin motparts intresse, så långt det är möjligt, så att denne inte lider skada. Lojalitetsplikten kommer från en grundtanke om att båda parter i avtalsförhållanden i längden tjänar på att vara lojala mot varandra.

5.2 Behov av en lojalitetsplikt

Behovet av lojalitetsplikten är omdiskuterat. Lehrberg menar att det inte finns ett behov av en vag övergripande princip som egentligen inte säger något, utan att det är bättre att använda sig lojalitetssynpunkter som rekvisit i lagstiftning till de rättsområden som hänger nära samman med lojalitetsbegreppet som till exempel samarbetsavtal. Munukka menar å sin sida att det finns ett behov av en övergripande princip om lojalitetsplikt. Tanken bakom lojalitetsplikten, om att avtalsrätten bör vara balanserad, kommer med största sannolikhet inte att försvinna, så genom att minska användandet av lojalitetsplikten som princip så kommer detta bara medföra att det blir ännu svårare för parter att veta vad som gäller när det kommer till hur lojal man måste vara i avtalsförhållanden.

5.3 Draft Common Frame of Reference

Draft Common Frame of Reference som är en sammanställning av europeisk avtalsrätt gjord av europeiska akademiker var först tänkt att mynna ut i en gemensam europeisk avtalslag, men har hittills stannat vid en sammanfattning av europeisk avtalsrätt. DCFR har trots sin ställning som

"soft law" påverkat svensk rätt i ett tiotal fall sedan det publicerats. I ett av fallen användes det som en källa på hur situationen i Europa ser ut på ett visst rättsområde medan det i andra fall har använts för att jämföra och nästintill rättfärdiga ett förslag på lösning presenterad av Högsta Domstolen.

5.4 Good faith and fair dealings

Ett relevant begrepp för denna uppsats är det som på ett flertal ställen används i DCFR nämligen "good faith and fair dealings". Det har i begreppets definition i arbetet sagts vara "a standard of conduct characterized by honesty, openness and consideration for the interest of the other party to the transaction or relationship in question"⁵¹. Trots att Munukka säger att det inte går att direkt jämföra detta begrepp med den svenska lojalitetsplikten så har de åtminstone många likheter med varandra. Det svenska begreppet innebär att man som part ska ta tillvara sin motparts intresse och se till att denne inte lider skada, och jag har inga problem att få in denna definition under begreppet "good faith and fair dealings", det man skulle kunna säga är väl snarare att begreppet "good faith and fair dealings" är vidare än det svenska begreppet. Även om man har svårt för denna liknelse så går det åtminstone inte att komma ifrån att DCFR har präglats av samma lojalitetssynpunkter som själva lojalitetsplikten kommer från: Att man i avtalsförhållande bör vara lojal mot sin motpart för att på så sätt uppnå en balanserad avtalsrätt och uppmuntra till ett sunt avtalsklimat.

5.5 NJA 2009 s 672

När Högsta domstolen så utförligt tar upp DCFR så menar Ramberg att detta är en signal från Högsta domstolen att det är lämpligt att titta på vilka regler som finns däri för att få inspiration till en lösning i det egna fallet. I detta fall används just DCFR för att ta ledning i rättsfrågan. Högsta domstolen nämner aldrig lojalitetsplikten, men kommer ändå fram till

---

⁵¹ Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition s. 178.

samma domslut som hovrätten gör som till stor del grundar sina domskäl på just lojalitetsplikten, genom att jämföra med reglerna i DCFR. Om man ser lojalitetsplikten som en ursprungstanke i den rekommenderade regeln, vilket inte borde vara omöjligt med tanke på utgången i de båda instanserna, så skulle man kunna påstå att här är ett exempel på när DCFR kan komma att påverka lojalitetsplikten. Ramberg menar dock att domen är ett tydligt exempel på att lojalitetsplikten i sig inte är tillräckligt stark för att ha som rättsgrund, medan Munukka menar att det snarare kan läsas mellan raderna att Högsta domstolen använder sig av lojalitetsplikten men avstod från att nämna själva begreppet då det kunde medföra svårigheter vid senare tolkningar av lojalitetsplikten.

5.6 Lojalitetspliktens framtid och eventuella påverkan av Draft Common Frame of Reference

I och med DCFR:s intåg i svensk rätt är det nu möjligt att hävda att lojalitetsplikten kommer få att påverkas, frågan är dock på vilket sätt. Man kan hävda att genom att DCFR är påverkad av den övergripande tanken om att man ska vara lojal i avtalsförhållanden och Högsta domstolen och svensk rätt uppenbart har påverkats av DCFR i bl.a. rättsfallet NJA 2009 s 672 så har också lojalitetsplikten, eller iallafall lojalitetsargumentet som ändå utgör grunden för lojalitetsplikten, påverkats. Om detta sedan medför att den princip inom avtalsrätten som kallas för lojalitetsplikten har försvagats i sig självt då lojalitetsargumentet först vidare bort från själva lojalitetsplikten och nu mer hänvisas till mer generellt, eller om det är så att det kommer ske en tillbakagång till att själva lojalitetsplikten stärkts om fler resonerar på detta sätt som jag precis gjort i detta stycke, nämligen att eftersom DCFR i många avseenden är påverkat av lojalitetstanken finns det ingen anledning att inte tillerkänna principen lojalitetsplikten mindre tyngd. Boel Flodgren uttryckte det som så att DCFR kommer få mer tyngd och relevans i takt med att fler blir bekanta med det. Min slutsats är att detsamma gäller för

lojalitetsplikten, nu när det kommit ett nytt verk som uppenbarligen påverkats av det. Ett alternativ till detta är dock kanske inte att själva den allmänna lojalitetsplikten stärks utan snarare att andra rättsregler som är präglade av lojalitetssynpunkter stärks, som Lehrberg uttrycker det så kan det leda till en mindre restriktiv användning av t.ex. förutsättningsläran, 36§ avtalslagen och culpa in contrahendo. En allt mer globaliserad värld och ett behov av att göra internationella avtalsförhandlingarna smidigare kan tyda på att lojalitetsplikten kommer få ett starkare fäste, oavsett om den blir lagstadgad eller om den endast får mer uppmärksamhet och plats i själva avtalsförhandlingarna. Domstolar har hämtat ledning och argument från DCFR i ett flertal fall och då lojalitetsplikten kan anses finnas i begreppet "good faith and fair dealings" vore det inte orimligt att tänka sig att även lojalitetsplikten i Sverige kommer att bli mer erkänd och tillämpad.

Argument mot lojalitetsplikten förändrade roll i och med DCFR inträde är att DCFR har som känt ingen självständig tyngd som rättskälla i Sverige utan är endast en sammanfattning av europeisk avtalsrätt, vilket gör den till exempel på "soft law". Att det skulle vara just DCFR som påverkar lojalitetsplikten ställning i Sverige är inte speciellt tydligt egentligen. Det skulle mycket väl kunna vara så att lojalitetsplikten kommer att utvecklas allt eftersom fler fall rörande den tas upp i domstolarna och lagstiftaren istället lagstiftar om situationerna rörande lojalitetsplikten som är oklara. Rättsläget skulle på så sätt kunna klarna och vad gäller lojalitetspliktens vara eller icke så kan den frågan vara helt oberoende av DCFR. Något som däremot är klart är att lagstiftaren tar hänsyn till hur lagstiftningen ser ut i resten av världen innan nya lagar stiftas. Det kan antingen vara som ett avskräckande exempel där lagstiftaren ser till något som är dåligt i ett annat land och något som absolut inte bör införas eller motsatsen att något fungerar bra och att det är något som är värt att efterlikna eller rent av att kopiera. Oavsett vad som mest kommer att påverka lojalitetspliktens framtid inom svensk rätt så kommer lagstiftaren med största sannolikhet att ta hänsyn till om inte just det sammanfattande innehållet i DCFR, så i alla fall

den avtalsrätt som råder i de många av de närliggande länderna inom Europa.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Munukka, Jori, Kontraktuell lojalitetsplikt, Jure förlag AB 2007

Artiklar

Flodgren, Boel, "Civilrätten i ett framtidsperspektiv", SvJT 2016 s. 23 ff.

Herre, Johnny, "DCFR och svensk rätt". SvTJ 2012 s. 933 ff.

Munukka, Jori, "Lojalitetsplikten som rättsprincip", SvJT 2010 s. 837 ff.

Nicander, Hans, "Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden", Juridisk tidsskrift 7:1-2 1995-1996.

Ramberg, Christina, "Uppsägningstid vid långvariga samarbetsavtal", SvJT 2010 s. 94 ff.

Ramberg, Christina, "Lojalitet i engelsk och svensk avtalsrätt", Tidsskrift for Rettsvitenskap, vol. 126, 4-5/2013, s. 521 ff.

Samuelsson, Joel, "Avtalstolkning på europeiska. Del I: Systemet", SvTJ 2012 s. 962 ff.

Elektroniska källor

Lehrberg, Bert, "Det finns ingen "allmän kontraktuell lojalitetsplikt"!". - Stockholm : Blendow Lexnova, 2012

Hämtad den 3 januari 2017 från: <http://bertlehrberg.se/artiklar/kontraktuell-lojalitetsplikt/>

Munukka, Jori: ”Lojalitetsprincipen – ett institut med framtid i avtalsrätten?”.

Från: Det 39:e nordiske juristmøte i Stockholm 2011

Hämtad den 20 december 2016 från: http://nordiskjurist.org/wpcontent/uploads/2013/10/http___jura.ku_.dk_njm_39_87-106-

[lojalitetsprincipen-ett-institut-med-framtid-i-avtalsratten-red3.pdf_.pdf](#)

"Vad är skälig uppsägningstid?" Juridisk artikel från Advokatfirman Lindmark Welinder

Hämtad den 2 januari 2017 från

<http://www.lwadvokat.se/page/7/art/55/akt/1/lang/se/html/vad-%C3%A4r-sk%C3%A4lig-upps%C3%A4gningstid-.html>

Utländskt offentligt tryck

von Bar C., Clive E., Schulte-Nölke H., Beale H., Herre J., Huet J., Schlechtriem P., Storme M., Swann S., Varul P., Veneziano A. & Zoll F. (red.)," Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC private Law (Acquis Group), Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law – Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition", Sellier European law publishers, 2009. (Citeras "Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition")

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 2009 s 672

NJA 2010 s 629

NJA 2011 s 600

NJA 2013 s 659